

Hak Temelli Yaklaşım Eğitim Modülleri Yönerge

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmiştir

Nisan 2025

Hazırlayan

Evren Sener Ünal
Laden Yurttagüler Akkuş

Tasarım

Cypdes Factory Advertising

Editör

Sivil Alan

Adres: Hüseyin Küçük Sokak, Şeytanoğlu Apt. No: 3B Köşklüçiftlik-Lefkoşa, Kıbrıs

Tel: +90 392 227 65 05

WhatsApp: +90 5338337950

Web: www.civicspace.eu

E-posta: info@civicspace.eu

Bu yayın Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir. Yayının içeriği tamamıyla GOPA PACE liderliğindeki konsorsiyumun sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

Sivil Alan, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve Kıbrıs Türk toplumu bünyesinde demokratik değişim ve güven arttırıcı önlemleri destekleyen daha güçlü bir sivil toplumun oluşturulmasına katkıda bulunmayı amaçlayan bir Teknik Destek Projesi'dir.

Bu bağlamda, Sivil Alan aşağıdakilerin sağlanmasını amaçlamaktadır:

- Kamuoyu ve Kıbrıs Türk toplumunun, STÖ'lerin faaliyetleri hakkında daha iyi bilgilendirilmesi ve STÖ'lerin faaliyetleri ve yönetiminde daha fazla yer alması,
- STÖ'lerin genel anlamda kapasitelerini artırmaları ve demokratik değişim, güven artırıcı önlemler ve sivil toplum için daha elverişli bir ortamın oluşturulması konularında savunuculuk faaliyetlerini hak temelli bir yaklaşımla benimsemeleri,
- Yerel organların STÖ'lerin rolleri ve faaliyetleri hakkında daha iyi bilgilendirilmeleri ve sivil toplum için bütünüyle elverişli bir ortamın oluşturulmasında desteklenmeleri,
- Proje faaliyetleri süresince Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türk STÖ'ler arasındaki paylaşımların ve ortak çalışmaların ana akım haline getirilmesi.

İçindekiler

Giriş	5
Yönergeyi kullanırken dikkat edilmesi gereken noktalar	6
Eğitim içeriği planlama	8
Referanslar	9
Modül/Atölye 1: Hak Temelli Yaklaşım Nedir?	11
Modül/Atölye Program Akışı	12
Açılış ve Tanışma	13
İnsan Hakları Kavramı Üzerine Tartışmalar	14
Kuşak Hakları Üzerine Tartışmalar	17
Hak Temelli Yaklaşım Nedir?	20
Atölye Kapanış	22
Referanslar	23
Hazırlanacak Malzeme ve Basılacaklar	24
Modül/Atölye 2: Hedef Grup İle Çalışırken Hak Temelli Yaklaşım Nasıl Olmalı?	27
Modül/Atölye Program Akışı	28
Açılış ve Tanışma	29
Hak Temelli Yaklaşım Nedir? Diğer Yaklaşımlardan Nasıl Ayrılır?	29
Hak Temelli Yaklaşım Doğru	33
Atölye Kapanış	34
Referanslar	35
Hazırlanacak Malzeme ve Basılacaklar	36
Modül/Atölye 3: Örgüt İçinde Hak Temelli Yaklaşım Nasıl Ana Akımlaştırılır?	40
Modül/Atölye Program Akışı	41
Açılış ve Tanışma	42
Ana Akımlaştırma Nedir: Büyülü Dünya	42
Hak Temelli Yaklaşımın Ana Akımlaştırılması İçin Kontrol Listesi	44
Atölye Kapanış	46
Referanslar	48
Hazırlanacak Malzeme ve Basılacaklar	48

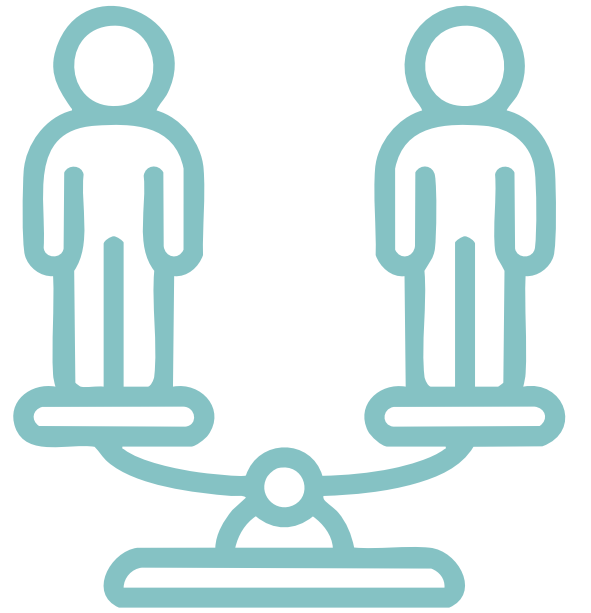
Giriş

Sivil alan, hak temelli yaklaşımın Kıbrıs sivil toplumunda yaygınlaşması için çeşitli programlar, faaliyetler ve araçlar geliştirmiştir. Sivil Büyü Aynı Destek Programı'nın hak temelli yaklaşımı (HTY) esas alan desteklerine ek olarak, Hak Temelli Yaklaşımın Ana Akımlaştırılması Kılavuzu'nu yayınlamıştır. Bu Kılavuz, hem HTY'nin kavramsal içeriği hakkında bilgi vermeyi amaçlamakta, hem de yaklaşıma ilişkin temel referansları sağlayarak STÖ'lerin konu hakkında derinleşmelerine olanak tanımaktadır. Kılavuzun bir diğer amacı ise, kullanıcı dostu bir içerik üretilip, STÖ'lerin kendi kendilerine uygulayabilecekleri sahadan örnekler sağlamak, kendi kendilerini değerlendirmek ve hak temelli yaklaşımı hangi somut önlemleri hayata geçirerek örgüt ve faaliyetlerinde ana akımlaştırabileceklerini kolayca görebilmelerini kolaylaştırmaktır. Sivil Alan, HTY'nin ana akımlaştırılması üzerine yayınlanan Kılavuz'a ek olarak, erişilebilirlik, ekoloji, gençlik ve toplumsal cinsiyet gibi kesişen hak alanlarının ana akımlaştırılmasını kolaylaştırmak için de Kılavuzlar hazırlamıştır. Hak temelli yaklaşımı farklı alanlar üzerinden kavramsal olarak açıklayan ve örnekler vererek uygulama imkanlarını gösteren bu set, sivil toplumda dağınık ve karmaşık bir şekilde varolan HTY ana akımlaştırılmasına kullanıcıların daha kolay erişmelerini mümkün kılmıştır. Aynı zamanda, konuyu STÖ'ler için görünür ve uygulanabilir hale getirmiştir.

Sivil Alan, HTY'nin yaygınlaştırılmasının bir sonraki aşamasında, konuyu daha yaygın bir şekilde STÖ'ler ile tanıştırmak ve derinleştirmek için atölye çalışmaları ve eğitimler ile desteklemeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda, atölye ve eğitim çalışmalarını yapacak eğitimcilerle destek olacak bir yönerge hazırlamayı amaçlamıştır. Elinizde tuttuğunuz yönerge, HTY'yi eğitim yoluyla yaygınlaştırırken, eğitimcilerin takip edebilecekleri ve üzerinde çalışabilecekleri metotlar ve süreçler önermektedir.

HTY eğitim yönergesi, temelde “insan haklarına dayalı” yaklaşımın, STÖ'lerde anaakımlaştırılması için oluşturulmuştur. Ancak kavramsal ve tematik adaptasyonlar ile diğer hak alanları (ekoloji, erişilebilirlik, gençlik ve toplumsal cinsiyet gibi) için eğitim modüllerinin geliştirilmesinde de bir rehber olarak kullanılabilir.

HTY eğitim yönergesi, Sivil Alan havuzunda yer alan eğitimciler ile birlikte üç aşamada hazırlanmıştır. İlk aşaması, Sivil Alan eğitimci eğitimine katılmış olan eğitimcilerle birlikte gerçekleştirilen bir atölye çalışmasında, eğitimcilerin grup çalışması ile ürettikleri üç ana başlıktaki atölyelerdir. İkinci aşamada, atölyeler revize edildikten sonra eğitimciler ile paylaşılmış ve eğitimcilerin “katılımcı gözünden” değerlendirmeleri alınmıştır. Bu aşama, aynı zamanda, eğitimcilik becerileri açısından atölyelerin değerlendirilmesine de olanak sağlamıştır. İlgili aşamayı takiben, atölyeler katkılarıyla beraber taslak metne dökülmüştür. Üçüncü aşamada ise, yönerge eğitimcilerle paylaşılmış ve son geribildirimleri alındıktan sonra bu haline getirilmiştir.

Yönergeyi Kullanırken Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

01

HTY Eğitim Yönergesi **üç ana** atölyeden ve **“Hak temelli yaklaşım nedir?”** **“Hedef grup ile çalışırken Hak Temelli Yaklaşım nasıl olmalı?”** ve **“Örgüt içinde Hak Temelli Yaklaşım Nasıl Ana Akımlaştırılır?”** başlıklarından oluşmaktadır.

02

Atölyeler, modüler olarak planlanmıştır. Her bir modülün kendi içinde, özel öğrenme hedefleri bulunmaktadır. Modüller, atölye olarak birbirinden bağımsız olarak uygulanabilecekleri gibi, birleştirilerek de uygulanabilirler. Atölyelerin, modüler olarak planlanmasının ve oluşturulmasının temel sebebi, Sivil Alan öğretmenlerinin de verdiği geribildirimler doğrultusunda, kaynak (zaman ve mekan gibi) kısıtlarını ve ihtiyaçların değişkenliğini göz önünde bulundurmaktır.

03

Katılımcıların ve STÖ'lerin ihtiyaçlarına ve kaynaklarına bağlı olarak her bir atölye bağımsız (tek başına) uygulanabilir. Eğer ihtiyaç ve/ya kaynaklar müsaitse, 2 ve/ya 3 atölye birleştirilerek bir günlük veya bir buçuk günlük eğitim olarak planlanabilir. Bir başka versiyon ise, üç farklı atölyeyi, aynı grupta farklı günlerde (veya birbirini takip eden günlerde) uygulamaktır. Atölyelerin bir ya da bir buçuk günlük eğitim akışı içinde uygulanması ya da birbirini takip eden günlerde tüm modüllerin uygulanması durumunda, içeriğinden (HTY'nin ne olduğundan), hedef grupta olan ilişkisine kadar daha bütüncül ve kapsayıcı bir öğrenme imkanı katılımcılara sunulmuş olacaktır.

04

Atölyelerin içeriği, yerel deneyim temel alınarak şekillendirilmiştir. Her ne kadar jenerik ihtiyaçlara da hitap etse farklı yerelerde ve farklı hedef gruplar ile uygulanırken, adaptasyona ihtiyaç duyulacaktır. Dolayısıyla eğitmenlere, katılımcıların deneyimlerini, çalıştıkları alanları ve (öğrenme) değişimi gerçekleştirmek istedikleri alanı, her bir eğitimde gözden geçirmeleri önerilir. Ek olarak, yukarıda da belirtildiği üzere, modüller/atölyeler genel “insan haklarının” ana akımlaştırılması ve örgütlerin benimsenmesi olarak kurgulanmıştır. Modüller/Atölyeler bir şablon olarak ele alındığında, farklı hak alanlarına uygun olarak adapte edilebilir ve uygulanabilirler. Bu bağlamda, eğer eğitmenler atölyeyi homojen (ya da homojene yakın) ilgi ya da odakları olan bir katılımcı grubu (örneğin tüm katılımcıların bir STÖ’den gelmesi ya da gençlik gibi tek bir alanda çalışan katılımcı grubunun gelmesi) ile uyguluyorsa, katılımcıların deneyimlerine yakın adaptasyonlar yapmasını öneririz.

05

Modüllerin/atölyelerin yönergeleri, eğitmenin sürecini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda da eğitimin yapılandırılmasına ve akışına ilişkin öneriler sunmaktadır. Ancak, eğitim içeriğinin zenginleştirilmesi ve hedef grubun ihtiyaçlarına uygun olarak adapte edilmesi için, eğitmenin ek kaynaklar kullanması beklenmekte ve gerekmektedir. Bu yönerge kitapçığının sonunda ve daha detaylı olarak Sivil Alan Hak Temelli Yaklaşımın Ana Akımlaştırılması Kılavuzu’nun sonunda kaynakçalar yer almaktadır. Eğitmenlerin başta bu kaynakçalarda yer alanlar olmak üzere, ilgili kaynaklar ile çalışması önerilmektedir.

Eğitim İçeriği Planlama

Eğitim içeriği planlanırken göz önünde bulundurulması gereken iki önemli konu vardır.

01

Bunlardan ilki, katılımcı grubun ihtiyaçları ve eğitimin kaynaklarıdır. Katılımcı grubun ihtiyaçlarına uygun olarak (örneğin uygulamalarda kullanılan durum cümlelerinin değiştirilmesi) modüllerin/atölyelerin içeriğinin değiştirilebileceği yukarıda belirtilmişti. Paralel olarak, eğitim için kaynakların yeterliliği de eğitimin içeriği ve öğrenme hedeflerine ulaşmayı belirleyecektir. Kaynaklar, eğitim için gereken süre, katılımcıların koşulları (bu süreyi ayırıp ayıramayacakları), ve eğitim mekanı gibi farklı başlıkları içermektedir.

02

Modüllerin bağımsız ve birleştirilerek uygulanmasına imkan tanıyan bir şekilde yapılandırılmasının en önemli sebebi kaynakların optimum olarak kullanılması-na fırsat sağlamaktır. Örneğin tek atölye yapıldığında, katılımcıların düzenli katılımını sağlamak mümkünken, tüm gün eğitim mümkün değilse, öğretmenlerin atölyeleri farklı günlere bölmeleri önerilmektedir. Benzer şekilde, bazı katılımcı grupları için HTY ile tanışmak değişim yaratan bir öğrenme sağlarken, bazı katılımcı gruplarının konu hakkında farkındalığı ve bilgisi olabilir. Bu durumda, ilgili katılımcı gruplarını, konu hakkında derinleşen bir tartışmaya davet etmek ve “örgüt içi HTY ana akımlaştırması” konusunda bir atölye yapmak daha fazla etki sağlayabilir. Dolayısıyla öğretmenlere, HTY yaklaşımı eğitim yönergesinin modüler olarak kullanılması ve koşullara göre adapte etmesi önerilmektedir.

03

Atölyeler tek veya birleştirilerek uygulandığında, öğrenen dostu olmasını sağlamanın önemli adımlarından biri grup dinamiğini güçlendirecek uygulamaları atölye(lerin) içine yerleştirmek olacaktır. Atölyeler birleştirildiği durumda tanışma, program tanıtımı, buz kırıcı gibi faaliyetler, her bir modülde uygulanmayacağı için zaman planının düzenlenmesine ve grup dinamiği faaliyetlerinin çeşitlenmesine dikkat edilmelidir. Grup dinamiğini güçlendiren uygulamaların çeşitlenmesi için kaynaklar bölümünde önerilen yayınlara bakılabilir.

04

Bir diğer konu ise HTY’nin kavramsal çerçevesi ile ilgilidir. Eğer modüller sıralı halde, bir eğitim haline getirildiyse (örneğin tek gün ya da bir buçuk gün), katılımcılar ana kavramlar ile kronolojik bir sırada tanışacak ve tartışacaklardır. Ancak, eğer atölyeler bağımsız (tek) ya da modüler olarak uygulandıysa, katılımcılar bazı kavramlar (örneğin HTY) ile hiç tanışmadan ileri tartışmaların (örneğin örgüt içi ana akımlaştırma) içinde kalabilirler. Bir diğer durum ise, farklı günlerde yapılan atölyelerde (örneğin kronolojik olarak yapılan ancak bir ay arayla yapılan atölyelerde), katılımcıların daha önce tartıştıkları konuları (örneğin HTY nedir?) unutmaları ya da karıştırmaları olabilir. İlgili durumları önlemek için, öğretmenlerin bağımsız ya da farklı günlerde yaptıkları atölyelerin başına tanıştırma ya da hatırlatma bilgi ve tartışmalarını eklemeleri önerilmektedir.

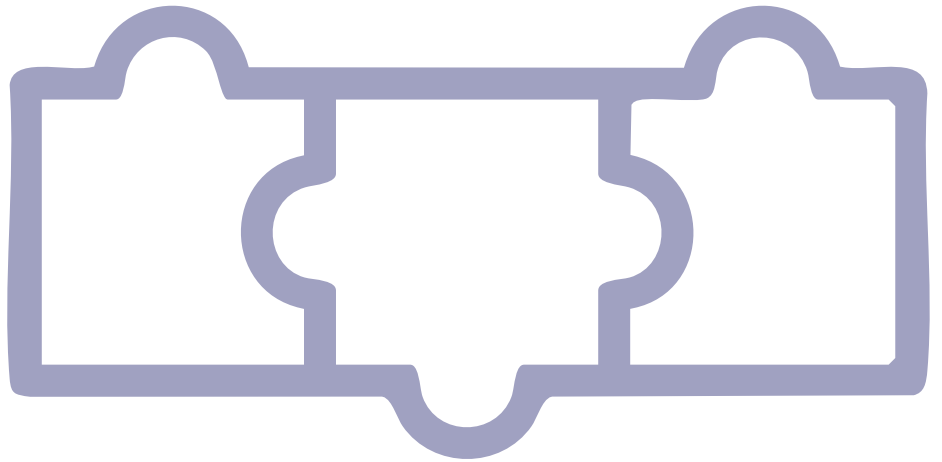
Son olarak, HTY’nin dinamik bir kavramsal çerçeve olduğu ve farklı bağlamlarda, katılımcı ve örgütlerin farklı ihtiyaçlarına bağlı olarak geliştiğini ve değiştiğini unutmamak gerekir. Bu yüzden, elinizdeki yönergeyi jenerik bir rehber olarak ele almak ve sahadan (katılımcılardan ve öğretmenlerden) gelecek geribildirimler ile geliştirmek önemli ve faydalı olacaktır.

Referanslar

Grup Dinamiği için Örnek Referanslar

- <https://mspguide.org/msp-tools/>
- <https://www.mmsa.info/sites/default/files/Icebreakers%20and%20Name%20Games.pdf>
- <https://www.maryville.edu/cse/wp-content/uploads/sites/62/2016/09/Icebreakers-Team-Builders.pdf>
- <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-6-training-essentials>
- <https://www.trainingwizard.com.au/energisers/>
- <https://www.sessionlab.com/library/energiser>
- www.salto-youth.net/downloads/4-17-2694/GP_Tools-For-Learning-in-non-formal-educ_GB_130912_HD.pdf

Modül/ 1 **Atölye**

**Hak Temelli
Yaklaşım Nedir?**

	Başlık	Hak Temelli Yaklaşım nedir? Neden önemlidir?
	Süre / Eğitmen Sayısı	120 dakika – 2 eğitmen
	Öğrenme Hedefleri	■ İnsan haklarının temel ilke ve değerleri ile ilgili bilgi artışı ■ Hak sahibi ve yükümlülük sahiplerini tespit edebilme ■ İnsan hakları temelli yaklaşımının, eşitlikçi ve insan onuruna yaraşır bir yaklaşım olduğu kanaatinin oluşması
	Grup Büyüklüğü	8-20 arası
	Malzeme ve Materyal Eğitim Alanı	■ Poster Kağıtlar ■ Tahta Kalemleri ■ Uygulamada kullanılacak malzemelerin çoğaltılması ■ Durum cümleleri ■ Haklar (zaman tüneli için) ■ (Tek atölye olacaksa) hak temelli, ihtiyaç temelli ve hizmet temelli yaklaşım tablosunun çoğaltılması ■ Duvar yapıştırıcıları
	Hazırlık	■ Oturma düzeninin ayarlanması ■ Uygulamalarda kullanılacak boş duvarların ayarlanması ■ Kullanılacak malzemelerin fotokopilerinin çekilmesi

Modül/ Atölye 1 | Program Akışı

 Süre	“Hak Temelli Yaklaşım Nedir?” Modülü Zaman Planı
15-20 dk.	Açılış ve Tanışma
15-20 dk.	İnsan Hakları kavramı üzerine tartışmalar
50 dk.	İnsan Hakları kavramı üzerine tartışmalar (durum cümleleri)
40 dk.	Kuşak Haklar üzerine tartışmalar (seçmeli)
20-30 dk.	Hak Temelli Yaklaşım (HTY) nedir?
10 dk.	Değerlendirme ve Kapanış

Açılış ve Tanışma

Modül açılışında, büyük grupta (plenary) katılımcıları selamladıktan (hoş geldiniz dedikten) hemen sonra, modülün (atölyenin) gerçekleştirilme amacını ve programın içeriğini kısaca paylaşın.

Takip eden adımda, katılımcılarla kısa bir tanışma uygulamasına geçin. Bu aşamada katılımcıların kısaca kendilerini tanıtmalarını ve geldikleri ya da ilişkide oldukları örgütün hangi alanda çalıştıklarına dair paylaşımda bulunmalarını isteyin.

Eğitmene Not

Tanışma uygulamaları jenerik olabildikleri gibi, öğrenme hedeflerinizle de bağlantılı ve/ya onları besleyici olabilirler. Bu modülde, katılımcıların çalıştıkları alanlar modülün içeriği ile doğrudan ilişkilendirebileceğinden, katılımcılarınıza kendilerini tanıtırken çalıştıkları alanları da sormanız önerilir. Böylelikle, katılımcılarınızı bir sonraki aşamaya hazırlamış olursunuz.

Atölye açılışında, tanışma ve program paylaşımının yanı sıra, atölye (ortak) kurallarını belirlemeye zaman ayırabilirsiniz. Atölye (ortak) kuralları “atölye sırasında cep telefonu kullanmamaktan,” “birbirinin sözünü kesmemeye” kadar farklı konu ve içeriklerde olabilir. Atölye kurallarını (atölye içindeki normları) oluşturmak, katılımcılarla birlikte yapılabileceği gibi, eğitmen öğrenmenin gerçekleşmesi için önemli bulduğu sınırları çizip, katılımcılarla da paylaşabilir. Atölye kurallarını koymadaki amaç, katılımcıların öğrenmesini kolaylaştırmak ve tartışma için güvenli bir ortam yaratmaktır.

Atölye yaptığınız durumda ya da bir- bir buçuk günlük eğitim yaptığınız durumda da atölye/eğitimin programını ve öğrenme hedeflerini katılımcılar ile paylaşmayı unutmayın.

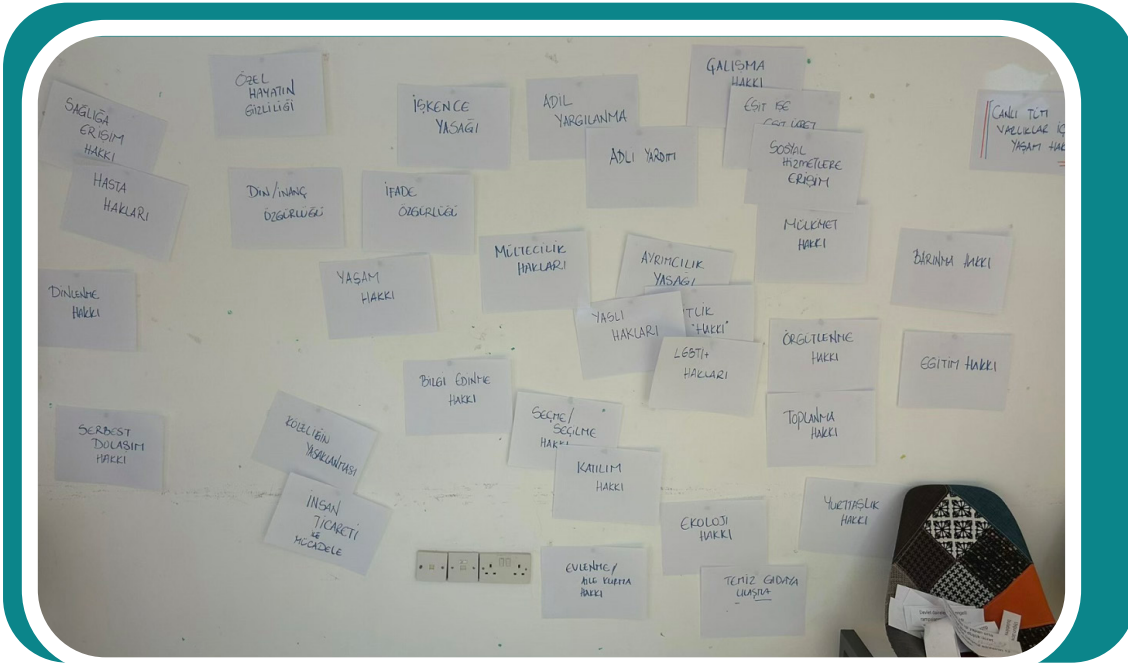
Her katılımcı kendini tanıttıktan ve çalıştığı alanı paylaştıktan sonra, oturumun ilk aşamasında katılımcılara “hak deyince aklınıza ne geliyor?” sorusunu sorun. Bu aşamada, katılımcıların cevaplarını poster kağıdına kısaca not alabilir ve oturumun ilerleyen aşamalarında ya da reflection (çözümleme) tartışmasında referans vermek için kullanabilirsiniz. Beyin fırtınasını, katılımcıları hak tartışması düşüncülerinin ilk aşaması olarak kullanmanızı önerilir.

İnsan Hakları Kavramı Üzerine Tartışmalar

Beyin fırtınasının ardından, katılımcılara “Çalıştığınız alana ilişkin ya da ilişkili hakları, insan hakları beyannamesini referans alarak bizimle paylaşır mısınız?” sorusunu yöneltin. Soruyu sorarken, katılımcıların çalıştıkları alanları da hatırlatmalarını isteyin. Böylelikle, hem katılımcının kendisinin çalışma alanı ve ilişki kurduğu insan haklarını tüm grup duyabilir, hem de eğer kendisi ilişki kurmakta zorlanırsa, diğer katılımcılar katkıda bulunabilirler.

Bu aşamada, katılımcıların ilişki kurdukları hakların her birini dile getirdikleri sırada bir A4 ya da A5 kağıdına yazarak, fotoğraf 1’deki gibi ayrı ayrı duvara yapıştırın.

Fotoğraf 1: Katılımcıların çalıştıkları alanlar haritası

Katılımcıların tümü bitirdikten sonra, benzer ya da aynı alan altında sıralanabilecek hakları gruplayın. Ardından tüm gruba hangi hakların eksik kaldığını düşündüklerini sorun. Bu aşamada, katılımcılara kağıt olarak insan hakları evrensel beyannamesini dağıtabilir ya da dijital olarak bakmalarını önerebilirsiniz. Grubun katkısına rağmen eksik kalan hak alanları olursa, eğitimciler de ekleyebilirler. Son olarak katılımcılardan duvardaki haklara (ve hak gruplarına) bakmalarını ve eksik kalan bir alan varsa belirtmeleri ya da sormak/söylemek istedikleri bir konu varsa eklemelerini isteyin. Eğer katılımcıların ek bir katkısı ya da belirtecekleri konu yoksa bir sonraki uygulamaya geçin **(15-20 dk.)**.

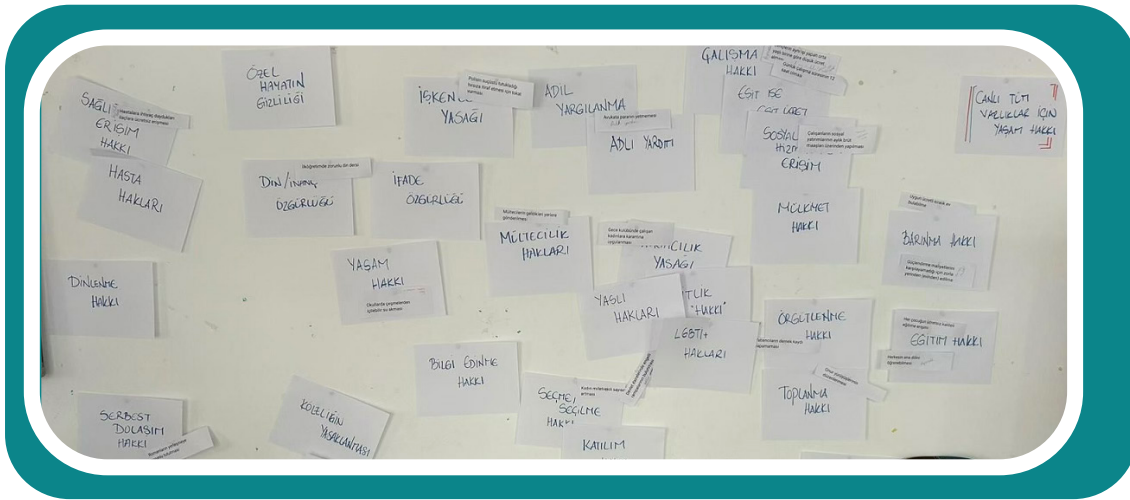
Hak gruplarının belirlenmesini takiben, katılımcıları **4 gruba ayırın**.

Bölümün sonundaki “Hazırlanacak Malzeme ve Basılacaklar” bölümü altında bulacağınız **“Haklarla ilişkilendirilecek cümleleri”** (tek tek kesilmiş şekilde) gruplara rastgele olarak, eşit sayıda dağıtın.

Gruplara “Size dağıtılan cümleleri, ilgili/bağlantılı olduğunu düşündüğünüz hak alanının altına yerleştirmek üzere değerlendirin (“hangi hak alanının altına yerleşmek istersiniz?” sorusunu sorabilirsiniz) yönergesini verin. Gruplara, dağıttığınız cümle sayısı ile uyumlu zaman verin. Gruplara ortalama 5 cümle dağıtılır ve değerlendirmeleri için yaklaşık **10-15 dakika** verilir.

Gruplar değerlendirmelerini tamamladıktan sonra, her grubun, elindeki cümleleri hak alanı altına yerleştirmelerini isteyin. Her grubun cümlelerini tek tek okumalarını ve net olmayan durumlarda kısaca “neden ilgili hak alanı altına” yerleştirdiklerini açıklamalarını talep edin.

Tüm gruplar cümleleri yerleştirdikten sonra (bakınız Fotoğraf 2), büyük grup tartışmasına dönün. (20 dk.)

Fotoğraf 2: Haklarla ilişkili cümleler haritası

Eğitmene Not

Yukarıdaki uygulamaya başlamadan önce, katılımcı ve grup sayısına uygun sayıda cümleleri hazırlamayı unutmayın. Cümlelerin hem katılımcılar tarafından okunabilir olduğuna hem de duvara yerleştirildiğinde takip edilebilir olmasına dikkat edin. Son olarak cümleleri arttırabilir, hedef grubunuza uygun olarak adapte edebilir ve/ya içeriğini değiştirebilirsiniz. Hedef grubunuzun daha çok ya da daha az ilişkili olduğu konularla ilgili cümleler ekleyebilir ve öğrenme sürecini zenginleştirebilirsiniz.

Büyük gruba dönüldüğünde, katılımcılara aşağıdaki reflection(çözümleme) soruları yöneltilir:

01

Duvarda gördüğünüz hak ve durum eşleşmeleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

02

“İlgili durumu ben başka yere koyardım” dediğiniz cümle var mı?

03

Bu durum cümleleri Dünyanın başka bir yerinde de bu hak(lar)la eşleşir mi? (İnsan haklarının evrensellik ilkesi ile ilişkilendirmek için kullanılacak soru)

04

Haklardan herhangi birinin kapsayıcı/ön-çelikli olduğuna dair bir düşünceniz var mı? (İnsan haklarının bölünmezlik, vazgeçilmez, devredilmez ilkesi ile ilişkilendirmek için kullanılacak soru)

05

Birbiri ile gerginlik/ çatışma yaşayacağını düşündüğünüz haklar var mı? (İnsan haklarının çatışabileceği ile ilgili tartışma için kullanılacak soru)

Büyük grup tartışması sürerken, eğitmenler ilgili konular geldiğinde, insan haklarının evrensellik-yerellik tartışması; bölünmezlik-vazgeçilmezlik-devredilmezlik ilkeleri ve insan haklarının çatışabileceği üzerine varolan tartışmalar hakkında ilgili yazında yer alan tartışmalara atıfta bulunur ve kısa bilgi verirler. (30 dk.)

Eğitmene Not

İnsan hakları kavramı tartışmasından sonra, ara vermeniz önerilir. Ara, hem katılımcıların kendi aralarında “insan hakları” hakkında konuşmalarına olanak sağlar. Hem de bir önceki grup tartışmasının bittiğine ilişkin bir işarete dönüşür.

Kuşak Haklar Üzerine Tartışmalar

Katılımcıları **3 gruba** ayırın.

Hazırlanacak Malzeme ve Basılacaklar başlığı altında bulacağınız “**Tarihsel Gelişim için Sıralanacak Haklar Listesi**” altında bulacağınız hakları A5 formatında önceden hazırladığınız hak setlerini (7- 9 hak) gruplara dağıtın.

Gruplara “elinizdeki haklardan bir zaman çizelgesi yapın” yönergesini verin. Grup çalışması için yaklaşık olarak **15-20 dakika** zaman tanıyın.

Eğitmene Not

Katılımcılara yönerge verirken, “Elinizdeki haklardan bir zaman çizelgesi yapın” sorusunu açıklamak için “Hangi hakların daha önce kazanıldığını düşünüyorsunuz” sorusunu da sorabilirsiniz.

Katılımcılar, sorunun belirginleşmesini isterlerse, örneğin hangi coğrafya için sıralama yapmalarının beklendiğini sorarlarsa, kararı onlara bıraktığınızı söyleyebilirsiniz.

Bu tartışmanın amacı, katılımcıların tek bir doğru bilgi üretmeleri değildir. Tartışmanın amacı, insan haklarının zaman içinde, mücadele ile ve farklı coğrafya ve koşullarda farklı ritimde geliştiğinin farkına varmalarını sağlamaktır.

Grupların arka arkaya sıraladıkları haklardan oluşan zaman çizelgesini, Fotoğraf 3'te göreceğiniz gibi eğitim alanında bulunan bir duvara dikey olarak yapıştırmalarını/yerleştirmelerini isteyin.

Fotoğraf 3:
Hakların Zaman Tüneli

Gruplar hakları duvara yerleştirdikten sonra, duvarı görecek şekilde oturmalarını sağlayın. Büyük grup tartışmasında aşağıdaki soruları kullanabilirsiniz.

01

Grubunuzun ve diğer grupların sıralamaları arasında fark var mı?

02

Sıralamalarda ortak olanlar neler?

03

Öncelikli dizilmiş olan haklar arasındaki ortak özellik(ler) nedir? (1. Kuşak hakları tartışmaya açacak soru)

04

İkinci sırada dizilmiş haklar arasındaki ortak özellik(ler) nedir? (2. Kuşak hakları tartışmaya açacak soru)

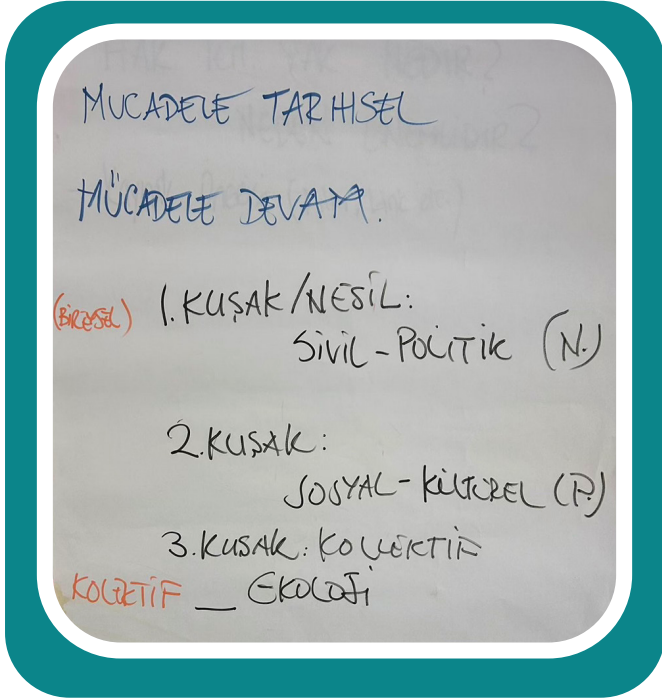
05

İlgili hakların gerçekleşmesini sağlamak (hak edişlerini sağlamak) kimin sorumluluğundadır?

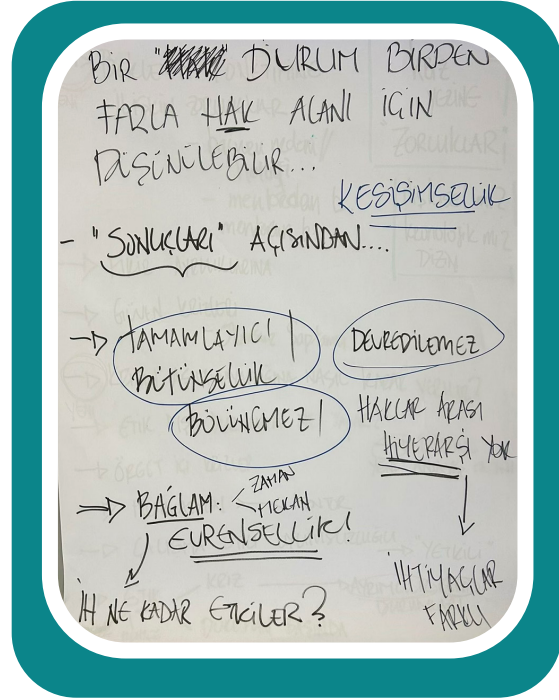
06

Burada sivil toplumun rolü nedir? (Sivil toplum (ve/ya sivil alan tartışmasına bağlayacak soru)

Büyük grup tartışması sırasında, katılımcılar insan haklarının gelişimi hakkında paylaşım-
da bulunduklarında, öğretmenlerin, kuşak haklara dikkat çekmesi gerekmektedir. Burada
değinmeleri gereken önemli noktalardan biri “negatif” ve “pozitif” haklardır. “Negatif”
ve “pozitif” hakları tanımlamanın sebeplerinden biri, hakların gerçekleşmesi için yükümlü
olan özneleri işaret etmenin ilk adımı olmasıdır. Hakların gerçekleşmesinde, devletin rolü
bu noktada tanımlandığı durumda, bir sonraki aşamada ilgili tartışmalara referans vermek
kolaylaşacaktır. Ayrıca, sivil toplumun rolünü de devletin (kamunun) rolüyle ilişkili olarak
tanımlamak mümkün olacaktır. **(Bakınız Fotoğraf 4 ve 5)**

Fotoğraf 4: Hakların Sınıflandırılması

Fotoğraf 5: İnsan Haklarının Özellikleri

Bu uygulamanın son aşamasında ise, katılımcıların serbest bir şekilde sivil toplumun rolü-
nü ortaya koymaları beklenmektedir. Bu noktada, öğretmenler, sivil toplumun rolü üzerine
katılımcıların paylaştıkları düşünceleri poster kağıdı üzerine not alıp, bir sonraki aşamada
referans vermek üzere kullanabilirler. **(40 dk.)**

Eğitmene Not

“Kuşak Haklar” bölümünü atlamayı seçerseniz (genel eğitim notuna bakın),
sivil toplumun rolüne ilişkin reflection (çözümleme) sorularını, bir genelleme
bölümünün tartışmasında kullanmanız önerilir.

Hak Temelli Yaklaşım Nedir?

Katılımcılarla sivil toplumun rolüne ilişkin tartışma yapılırken, ilgili hakları sağlamada sivil toplumun farklı rollerine dikkat çekilir. Bu aşamada, sivil toplum örgütlerinin ve faaliyetlerinin “hak temelli,” “hizmet temelli,” ve “ihtiyaç temelli” olarak ayrılması, katılımcıların cevapları kullanılarak örneklendirilir.

Bir sonraki adımda eğitmenler “Hak Temelli Yaklaşımı”(HTY) tanımlarlar. HTY tanımlamasının içeriğinin derinliği ise, eğitimin tek bir atölye olarak mı, yoksa 1,5 günlük bir eğitimin parçası olarak mı yapılacağı ile ilgilidir.

Eğer tek bir atölye olarak planlandıysa, Sivil Alan’ın Hak Temelli Yaklaşımın Ana Akımlaştırılması Kılavuzundaki bilgileri ve ilgili tabloyu kullanarak yapılması önerilir. Eğer 1,5 günlük bir eğitim olarak planlandıysa, HTY’nin detaylı olarak açıklanmasının, “HTY’nin hedef grup ile çalışılması” modülüne (atölyesine) bırakılması önerilir. **(20 - 30 dk)**

Bilgi Notu

Hak temelli yaklaşım (HTY) ile ilgili anahtar bilgilerin toplandığı notları aşağıda bulabilirsiniz:

a.

HTY, evrensel insan Hakları ilk evre standartlarına dayanan, insan hakları temelli yaklaşımı temel alınarak geliştirilmiştir. İnsan haklarının garanti altına alınması, gerçekleştirilmesi, yükümlü aktörler ve öznelere ihtiyaçları bağlamında değerlendirilmeli ve uygulanmalıdır.

b.

HTY, çalışmalarında hak sahiplerini ve haklarla ilgili yükümlülük sahiplerini tanımlar. İnsan hakları, her bir kişinin doğuştan sahip olduğu hakları tanımlar. Hakların garanti altına alınması ve karşılanması için ise yükümlülük sahipleri bulunmaktadır. İnsan haklarının karşılanmasından yükümlülük sahipleri sorumludur.

c.

HTY’yi hayır temelli ve ihtiyaç temelli yaklaşımlardan farklılaştıran öğeleri takip etmek için Sivil Alan Hak Temelli Yaklaşımın Ana Akımlaştırılması Kılavuzu’nda ve aşağıda bulacağınız tablodan yararlanabilirsiniz.

Hayır Temelli Yaklaşım

Sonuca değil girdiye odaklanır

Hayırseverliğin artmasına vurgu yapar

Zenginin yoksula karşı ahlaki sorumluluğunu kabul eder

Bireyler mağdur olarak görülür

Bireyler yardımı hak eder

Sorunların tezahürüne odaklanır

İhtiyaç Temelli Yaklaşım

Girdi ve sonuca odaklanır

İhtiyaçların karşılanmasına vurgu yapar

İhtiyaçları geçerli talepler olarak tanır

Bireyler, kalkınma müdahalelerinin nesneleridir

Bireyler yardımı hak eder

Sorunların anlık nedenlerine odaklanır

Hak Temelli Yaklaşım

Süreç ve sonuca odaklanır

Hakların gerçekleşmesine vurgu yapar

Bireysel haklar ve grup haklarını yasal ve ahlaki yükümlülük sahiplerinden talepler olarak kabul eder

Bireyler ve gruplar haklarını talep etmek için güçlendirilir

Bireyler yardım hakkına sahiptir

Yapısal nedenlere ve bunların tezahürüne odaklanır

Kaynak: Jakob Kirkemann Boesen ve Tomas Martin, 'Applying a Rights-Based Approach: An Inspirational Guide for Civil Society' (Hak Temelli Yaklaşımı Uygulamak: Sivil Toplum için İlham Verici Rehber) (2007) The Danish Institute for Human Rights (Danimarka İnsan Hakları Enstitüsü) <https://gsdrc.org/document-library/applying-a-rights-based-approach-an-inspirational-guide-for-civil-society/> erişim tarihi 6 Şubat 2022

Atölye Kapanış

Atölyenin son aşamasında, “bundan sonrası” başlığı altında gelecekte yapılabileceklerle ilişkin paylaşımlar yapabilirsiniz. “Bundan sonrası” başlığında, eğitime ve HTY’ye özel gelecek faaliyetleri (veya planlanan faaliyetleri) paylaşabilirsiniz. Ayrıca, katılımcıların HTY’ye ilişkin geliştirmek istedikleri olası konuları başlık olarak alabilir ve diğer katılımcılar ile de paylaşımlarına (ve gelecekte işbirliği yapma potansiyeline) olanak sağlamış olursunuz.

Son olarak, katılımcılardan içeriğe ve sürece ilişkin kısa bir değerlendirme almak, ileride düzenleyeceğiniz atölyeler için katkı sunabilir. Ayrıca diğer eğitmenlerle paylaşım hem yöntem hem de içerik olarak süreci geliştirebilirsiniz.

Eğitmene Not

“HTY nedir?” birbirini besleyen ve “insan hakları” kavramı ile katılımcıları tanıştırmayı ve katılımcılarda farkındalık yaratmayı amaçlayan bir modüldür. Katılımcı sayısının 10’dan az olduğu ve/ya tartışmanın derinleşmediği durumda, atölye içindeki tüm uygulamalar zaman kaygısı olmadan uygulanabilir. Katılımcı sayısının 10’dan fazla olduğu ve/ya tartışmaların derinleştiği durumda, atölye uygulamalarının tümünü gerçekleştirmek, zaman kontrollü (sıkı) moderasyon ile mümkün olabilir. Eğer tartışmaları geniş tutmak ve zaman kaygısı yaşamak istemiyorsanız, “kuşak haklarla” ilgili olan uygulamayı atlayabilirsiniz. “İnsan hakları kavramını” tartışmayı hedefleyen uygulamadan hemen sonra, “hak temelli yaklaşım, ihtiyaç temelli yaklaşım ve hizmet temelli yaklaşım” kısmına geçebilirsiniz.

Bu tartışmanın amacı, katılımcıların tek bir doğru bilgi üretmeleri değildir. Tartışmanın amacı, insan haklarının zaman içinde, mücadele ile ve farklı coğrafya ve koşullarda farklı ritimde geliştiğinin farkına varmalarını sağlamaktır.

Referanslar

İnsan haklarının kavramsal tartışması ve sınıflandırması için:

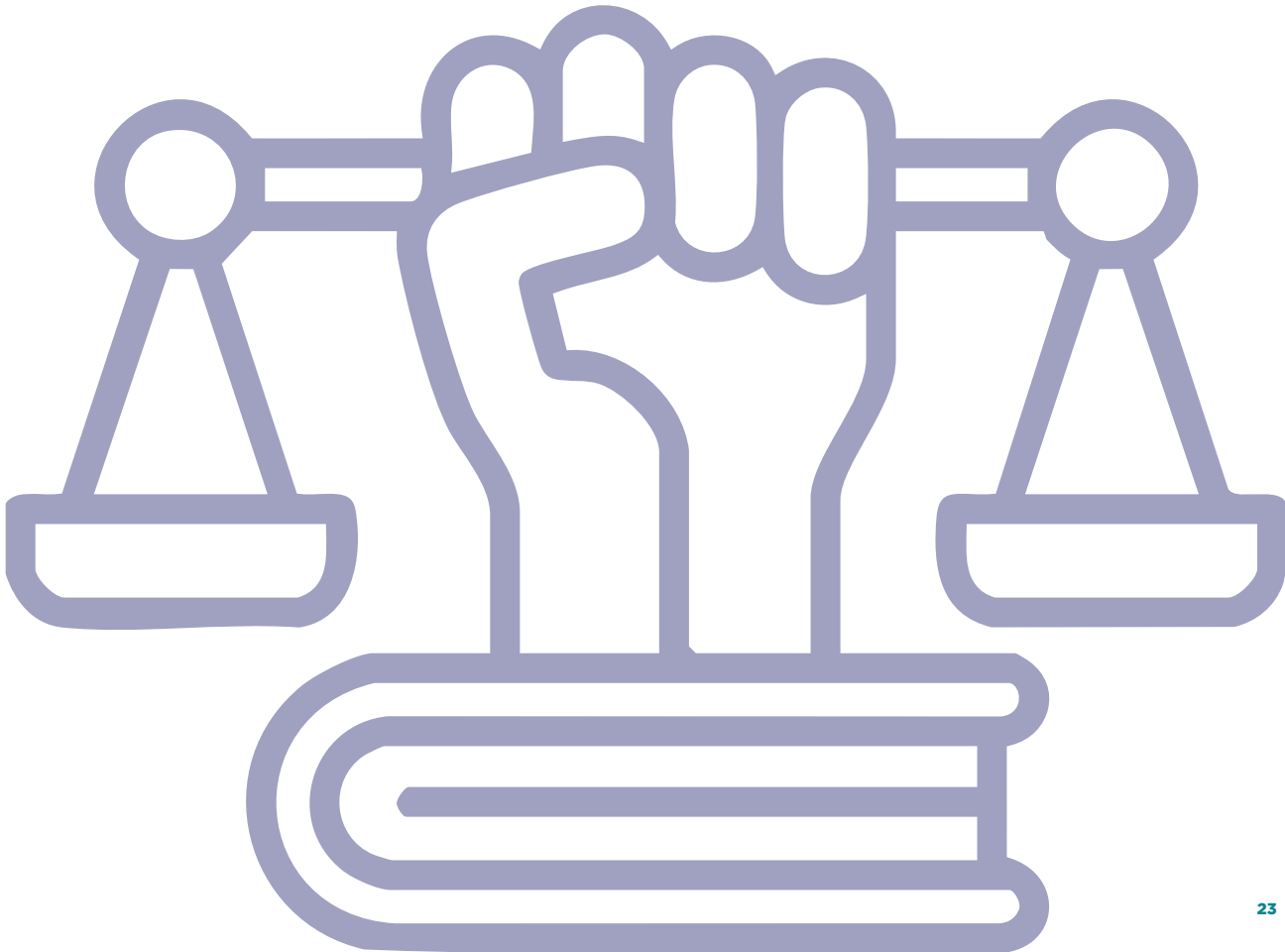
- <https://www.coe.int/en/web/compass>

Hak temelli yaklaşım için:

- https://international-partnerships.ec.europa.eu/system/files/2021-07/swd-2021-human-right-based-approach_en.pdf
- <https://rm.coe.int/coe-humanrightsapproach-r01-v05-light-final-version/1680a22410>
- <https://unsdg.un.org/2030-agenda/universal-values/human-rights-based-approach>

Hak temelli yaklaşımın ana akımlaştırılması için:

- <https://civicspace.eu/wp-content/uploads/2022/07/Hak-Temelli-Yaklasim-Ana-Akim-lastirilmesi-Kilavuzu-1.pdf>

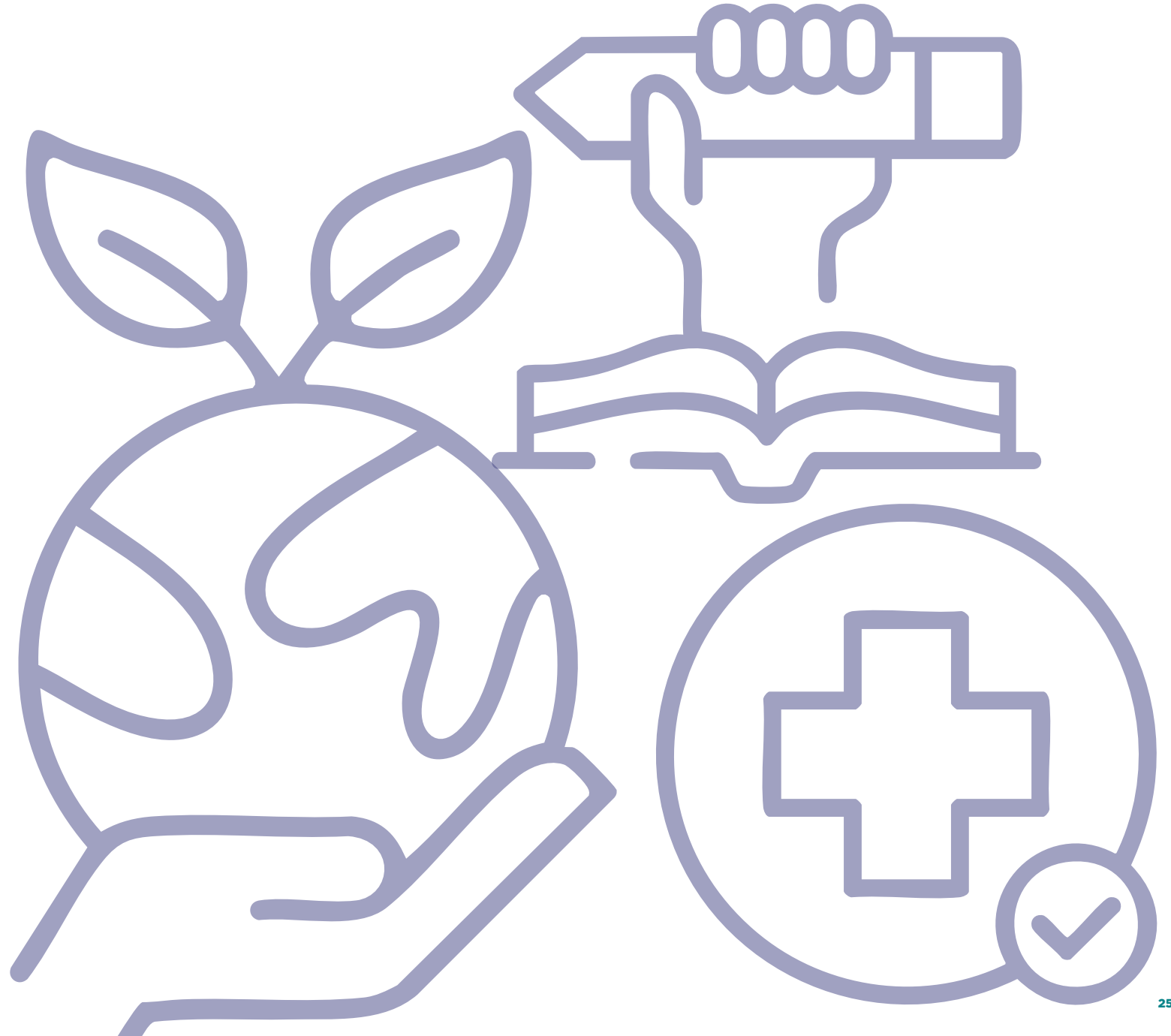
Hazırlanacak Malzeme ve Basılacaklar

Haklarla İlişkilendirilecek Cümleler

Okullarda çeşmelerden içilebilir su akması
Evdeki gıda atıklarından kompost yapılması
Uygun ücretli kiralık ev bulabilme
Polisin suçüstü tutukladığı hırsıza itiraf etmesi için tokat vurma
Mültecilerin geldikleri yerlere gönderilmesi
Yabancıların dernek kaydı yapamaması
Çalışanların sosyal yatırımlarının aylık brüt maaşları üzerinden yapılması
Onur yürüyüşlerinin düzenlenmesi
Kadın milletvekili sayısının artması
Devlet dairelerinde engelli rampalarının bulunması
Hastaların ihtiyaç duydukları ilaçlara ücretsiz erişmesi
Her çocuğun ücretsiz kaliteli eğitime erişimi
Avukata paranın yetmemesi
HIV ile yaşayan göçmenlerin sınır dışı edilmesi
Gece kulübünde çalışan kadınlara karantina uygulanması
Günlük çalışma süresinin 12 saat olması
Gençlerin aynı işi yapan orta yaşlı birine göre düşük ücret alması
İlköğretimde zorunlu din dersi olması
Kişinin istediği kişi ile evlenebilmesi
Herkesin ana dilini öğrenebilmesi
Romanların yerleşmeye zorunlu tutulması
Konutunu/binasını güçlendirme maliyetini karşılayamadığı için zorla yerinden (evinden) edilme

Tarihsel Gelişim için Sıralanacak Haklar Listesi

Mülkiyet hakkı
Seçme ve seçilme hakkı
Eğitim hakkı
Adil yargılanma hakkı
Dinlenme hakkı
Kölelik veya kulluk altında tutulmama hakkı
Sağlık hakkı
Örgütlenme özgürlüğü hakkı
Ekolojik haklar

Modül/ Atölye 2

Hedef Grup ile Çalışırken
Hak Temelli Yaklaşım
Nasıl Olmalı?

Modül/ Atölye 2

Hedef Grup ile Çalışırken Hak Temelli Yaklaşım Nasıl Olmalı?

	Başlık	Hedef grup ile çalışırken HTY
	Süre / Eğitmen Sayısı	150 dakika – 2 eğitmen
	Öğrenme Hedefleri	■ HTY nedir ve diğer yaklaşımlardan farkları hakkında bilgi düzeyinde artış ■ STÖ'lerin misyon, vizyon ve faaliyetlerinde “hayır temelli yaklaşım,” “ihtiyaç temelli yaklaşım,” ve “hak temelli yaklaşım” arasındaki ayrımı yapabilmeleri ■ STÖ'lerin aksiyon ve faaliyetlerde HTY'yi benimsemeleri
	Grup Büüklüğü	8-20 arası
	Malzeme ve Materyal Eğitim Alanı	■ A4 kağıt, Tahta kalemleri, Başlıklar altına yerleştirilecek cümleler ■ HTY tablosu, Projeksiyon
	Hazırlık	Atölyenin uygulanması için aşağıda listelenmiş cümleleri tek tek kesin ve her gruba her başlıktan cümlelerin gelmesine dikkat edecek şekilde karıştırarak 3 gruba ayırın.

Modül/ Atölye 2 | Program Akışı

 Süre	“Hak Temelli Yaklaşım Nedir?” Modülü Zaman Planı
15-20 dk.	Açılış ve Tanışma
60-70 dk.	Hak Temelli Yaklaşım Nedir? Diğer yaklaşımlardan nasıl ayrılır? (Duvar Tablosu)
50 dk.	Hak Temelli Yaklaşım doğru (Cümlelerin değiştirilmesi)
10 dk.	Değerlendirme ve Kapanış

Açılış ve Tanışma

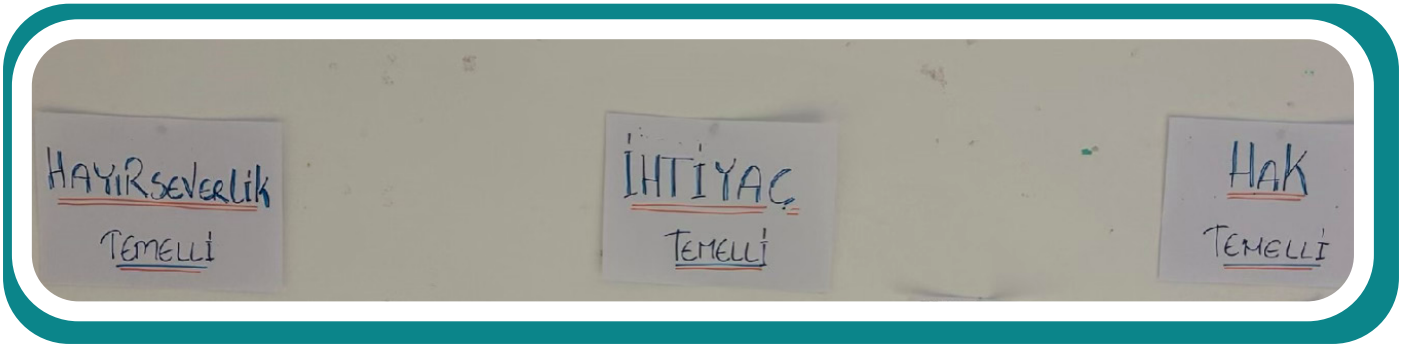
Atölye açılışında katılımcıları selamladıktan hemen sonra, atölyenin gerçekleştirilme amacını ve programın içeriğini kısaca paylaşın.

Takip eden adımda, katılımcılarla kısa bir tanışma uygulamasına geçin. Kısaca kendilerini tanıtmalarını ve geldikleri ya da ilişkide oldukları örgütün hangi alanda çalıştıklarına dair paylaşımında bulunmalarını isteyin. Eğer birinci atölyenin katılımcıları ile devam eden bir eğitim içindeyseniz tanışma adımı zaten gerçekleştirdiğiniz için bir sonraki oturuma geçebilirsiniz.

Hak Temelli Yaklaşım Nedir? Diğer Yaklaşımlardan Nasıl Ayrılır?

Bu oturuma başlamadan 3 farklı A4 kağıdına ayrı ayrı “hayırseverlik temelli,” “ihtiyaç temelli,” “hak temelli” yazarak, duvarı fotoğraftaki gibi hazırlayın.

Fotoğraf 6: Örgütlerin/faaliyetlerin yaklaşımlarına göre sınıflandırılması tablosu

Bir önceki atölyedeki hak temelli yaklaşım nedir tartışmasını ve tanımlamasını hatırlatın. Eğer bu atölyeyi ilk atölyeden bağımsız ve ayrı gerçekleştiriyorsanız, HTY tanımı ve ne olduğuna dair ilk atölyenin son oturumundaki HTY tanım ve bilgi notunu referans alarak katılımcılarınız ile paylaşın. **(Bakınız 1. atölye)**

Eğer atölyeyi bir eğitimin parçası olarak ve modül/atölye 1'i takiben gerçekleştiriyorsanız, HTY kavramını bir önceki modülde tartıştığınızı hatırlatın. Ardından uygulamanın amacını ve nasıl yapılacağını katılımcılarla paylaşın. Uygulamaya geçmeden önce, “hak temelli”, “hayırseverlik temelli” ve “ihtiyaç temelli” kavramlarıyla ilgili bir soruları olup olmadığını sorun. Eğer yeterince anlaşılmıyorsa, kısaca (2-3 cümle ile) ilgili kavramlar ile ne kastedildiğini açıklayın.

Daha sonra katılımcıları 3 gruba ayırın ve bu gruplarda Hazırlanacak Malzemeler ve Basılacaklar altında bulacağınız cümleleri dağıtın ve tahta/duvardaki 3 temel başlık altına yerleştirmek için çalışmalarını isteyin. Önceden tek tek kesmiş olduğunuz cümleleri 3 gruba karıştırarak (her başlıktan mutlaka 2-3 cümle olacak şekilde) dağıtın.

Gruplara bu görevi gerçekleştirmek için 20 dakika ayırdığınızı söyleyin.

Verdiğiniz süre sonunda tüm grupları büyük grupta toplayın. Her gruptan bir sözcü seçmelerini isteyin. Grupların sözcülerini tek tek ve sırayla tahta/duvarın önüne davet edin. Her bir grup sözcünün, önce üzerinde çalıştıkları cümleyi okumasını (büyük grup ile paylaşmak için) ve ardından grup olarak uygun gördükleri (ilgili) başlık altına yerleştirmesini isteyin.

Bu aşamada, cümleleri başlıklar altına yerleştirirken, talep gelirse, başlıkların aralarına yerleştirmelerine izin verebilir. Böyle bir uygulama olduğu durumda, araya yerleştirmelerinin nedenini gruba açıklamalarını ve - tercih etmeleri gerekirse - öncelikli başlıklarını belirtmelerini isteyin. Bu sonraki tartışma için faydalı olacaktır.

Eğitmene Not

Eğitimlerde duvar veya tahta kullanımı konusunda eğitmenin hazırlıklı olması önemlidir. Bu oturumda duvar kullanımı önemli olduğundan dikkat edilmesi gereken birkaç husus ortaya çıkmakta; başlıkları duvara veya tahtaya yerleştirirken birbirlerinden bir miktar ayırık yerleştirin ki eğer katılımcılar herhangi bir cümleyi iki başlığın arasına yerleştirmek isterlerse katılımcılar bunu gerçekleştirmek için yeriniz kalsın.

Grup çalışması aşamasında katılımcılar cümleleri herhangi bir başlık altına yerleştirmede zorlanırlar (herhangi iki başlıkla aynı düzeyde ilişkilendirme) ve/veya iki/üç başlığın altına yerleştirmek isterler ise öncelikli olarak bir tanesini seçmelerini isteyin.

Tablonun kendisi için Sivil Alan Hak Temelli Yaklaşımın Ana Akımlaştırılması Kılavuzu'ndan faydalanabilirsiniz.

Tüm cümlelerin anlatımı ve yerleştirilmesi bittikten sonra katılımcılarla birlikte aşağıdaki sorulardan yola çıkarak bir tartışma başlatın.

Tartışma soruları

01

Grup çalışması nasıl geçti, kolaylıkla yerlerini bulabildiniz mi?

02

Cümleleri hangi kriterleri veya düşünceleri temel alarak yerleştirdiniz?

03

Çalışmayı yaparken zorlandınız mı? Zorlandıysanız nerelerde ve neden zorlandınız?

04

Tabloya baktığınızda herhangi bir yerleştirmeye dair itirazınız veya şüpheniz var mı? Dikkat çekmek istediğiniz bir cümle var mı? Neden?

05

Diğer grupları dinlerken kendi cümlelerinizin yerini bir an için bile olsa değiştirmeyi düşündüren bir şey oldu mu? Evet ise nedir bunlar?

06

Tabloya/duvara baktığınızda yaklaşımlar arasında nasıl bir ilişki görüyorsunuz?

Hayır Temelli Yaklaşım

Sonuca değil girdiye odaklanır

Hayırseverliğin artmasına vurgu yapar

Zenginin yoksula karşı ahlaki sorumluluğunu kabul eder

Bireyler mağdur olarak görülür

Bireyler yardımı hak eder

Sorunların tezahürüne odaklanır

İhtiyaç Temelli Yaklaşım

Girdi ve sonuca odaklanır

İhtiyaçların karşılanmasına vurgu yapar

İhtiyaçları geçerli talepler olarak tanır

Bireyler, kalkınma müdahalelerinin nesneleridir

Bireyler yardımı hak eder

Sorunların anlık nedenlerine odaklanır

Hak Temelli Yaklaşım

Süreç ve sonuca odaklanır

Hakların gerçekleşmesine vurgu yapar

Bireysel haklar ve grup haklarını yasal ve ahlaki yükümlülük sahiplerinden talepler olarak kabul eder

Bireyler ve gruplar haklarını talep etmek için güçlendirilir

Bireyler yardım hakkına sahiptir

Yapısal nedenlere ve bunların tezahürüne odaklanır

Kaynak: Jakob Kirkemann Boesen ve Tomas Martin, 'Applying a Rights-Based Approach: An Inspirational Guide for Civil Society' (Hak Temelli Yaklaşımı Uygulamak: Sivil Toplum için İlham Verici Rehber) (2007) The Danish Institute for Human Rights (Danimarka İnsan Hakları Enstitüsü) <https://gsdrc.org/document-library/applying-a-rights-based-approach-an-inspirational-guide-for-civil-society/> erişim tarihi 6 Şubat 2022

Tartışmanın hemen ardından bu yaklaşımların birbirinden farkını anlatmak için Sivil Alan Hak Temelli Yaklaşımın Ana Akımlaştırılması Kılavuzu'nda bulunan tabloyu (Yaklaşım Tablosu) katılımcılarınıza anlatın. Bunun için tabloyu bir projeksiyon ile yansıtabilir veya tabloyu duvara asıp kendiniz gösterebilirsiniz. Katılımcıların sorularını cevapladıktan ve tabloyu anladıklarından emin olduktan sonra duvara yerleştirilen cümlelere tekrar bakıp yeri değişmesi gerekenleri (varsa) katılımcılarla birlikte düzeltin.

Eğitmene Not

Hak temelli yaklaşım, yapısal bir değişim talebiyle hayır temelli veya ihtiyaç temelli yaklaşımlardan farklıdır. Aralarındaki temel farklılıkları gösterebilmek ve daha iyi açıklayabilmek için, kullandığınız tablonun ayrıştırmayı kolaylaştıran örneklerden oluştuğuna emin olun.

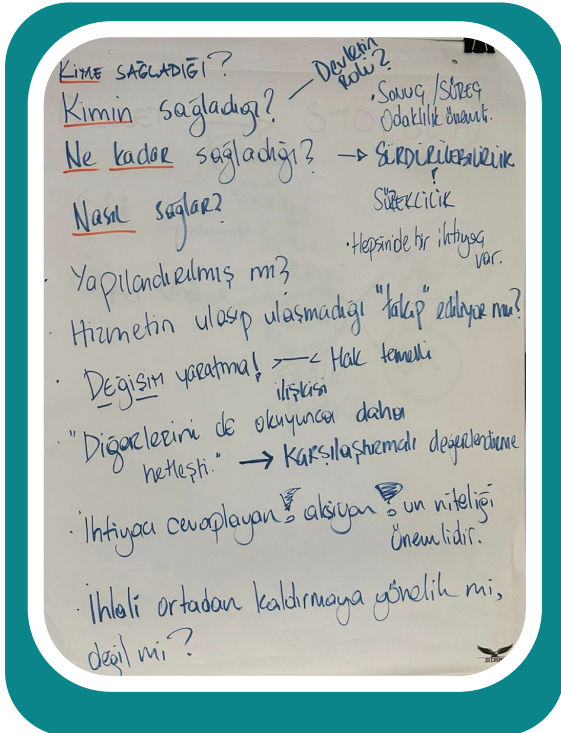

Hak Temelli Yaklaşım Doğru

Vermenizi önerdiğimiz bir aranın ardından katılımcıları yine aynı gruplara gönderin, hayır temelli ve ihtiyaç temelli yaklaşımların altındaki cümleleri eşit olarak gruplara bölüştürün. Bunun için ekstra bir kopya cümle seti basıp, başlık altındaki cümleleri gruplara dağıtabilirsiniz. Bir başka seçenek ise duvardan söküp dağıtmak olabilir. Bu aşamada hak temelli yaklaşımın altındaki cümleleri tahta/duvarda asılı bırakmaya dikkat edin.

Gruplarda, katılımcılardan cümleler/aksiyonlar/durumlar üzerinde ne gibi değişiklikler yapılırsa hak temelli bir yaklaşım olur sorusuna cevap aramalarını isteyin **(15 dk)**.

Verilen sürenin sonunda grupların büyük çemberde, değiştirdikleri cümleleri/aksiyonları/durumları paylaşımlarını isteyin. İlgili grubun dışında olan katılımcıların fikirlerini, yorumlarını ve sorularını almak, akılda kalan (açık/net olmayan konuların) soruların cevaplanması açısından önemli olacaktır.

Fotoğraf 7: Faaliyetlerin sınıflandırılması için sorular ve cevaplar

Daha sonra düzeltilmesi veya üzerine tartışılması gereken konuları toparlayarak, katılımcılara kendi örgütlerindeki yaklaşımları düşünceleri için şu **iki soruyu sorun**;

Örgütünüzün faaliyetleri hak temelli yaklaşıma uygun mu? Nasıl hak temelli yaklaşıma uygun hale getirilebilir?

Bu atölyede/eğitimde öğrendiklerinizi örgütünüzle birlikte nasıl uygulayabilirsiniz?

Bu aşamada tartışma ve paylaşımın verimli ve önemli olacağını düşünüyorsanız, katılımcıların enerjilerini ve atölye süresini de kontrol ederek, soruların etrafında paylaşımlarla, oturuma bir süre daha devam edebilirsiniz. Eğer sürede bir sıkıntı yaşıyorsanız, bu soruları katılımcıların örgütlerindeki ekip arkadaşları ile düşünceleri ve cevaplamalarını önerip oturumu kapatabilirsiniz. Hatta süreniz yetmiş ve grupta paylaşmış da olursa, örgütlerine döndüklerinde bu sorular üzerine gerek kendi kendilerine gerek ise örgütteki diğer kişilerle birlikte konuşma ve düşünmeye devam etmeleri konusunda katılımcıları teşvik etmek yararlı olacaktır.

Atölye Kapanış

Atölyenin son aşamasında, “bundan sonrası” başlığı altında gelecekte yapılabileceklerle ilişkin paylaşımlar yapabilirsiniz. “Bundan sonrası” başlığında, eğitime ve HTY’ye özel gelecek faaliyetleri (veya planlanan faaliyetleri) paylaşabilirsiniz. Ayrıca, katılımcıların HTY yaklaşımına ilişkin geliştirmek istedikleri olası konuları başlık olarak alabilir ve diğer katılımcılar ile de paylaşımlarına (ve gelecekte işbirliği yapma potansiyeline) olanak sağlamış olursunuz.

Son olarak, katılımcılardan içeriğe ve sürece ilişkin kısa bir değerlendirme almak, ileride düzenleyeceğiniz atölyeler için katkı sunabilir. Ayrıca diğer eğitimcilerle paylaşım hem yöntem hem de içerik olarak süreci geliştirebilirsiniz.

Eğitmene Not

Bu atölye eğer 1,5 günlük bir eğitimin ikinci atölyesi ise ilk atölyeden referanslar vermeniz veya ilk atölyede gerçekleştirilen bir takım tartışma ve faaliyetleri, tekrara düşmemesi açısından bu atölyenin programından çıkarmanız gerekebilir.

Atölyeyi bir önceki atölyeden bağımsız veya farklı katılımcılarla yapıyorsanız, 1. atölyenin içeriğini gözden geçirmeniz önemli olacaktır. Özellikle 1. atölyenin sonunda yer alan HTY tanımı ve sivil toplum ile kamunun rollerine dair bölümde yer alan bilgi girdisini kullanabilirsiniz.

Referanslar

Sivil Alan Hak Temelli Yaklaşımın Ana Akımlaştırılması Kılavuzu (son bölümdeki referanslar dahil):

- <https://civicspace.eu/wp-content/uploads/2022/07/Hak-Temelli-Yaklasim-A-na-Akimlastirilmesi-Kilavuzu-1.pdf>
- <https://wikis.ec.europa.eu/pages/viewpage.action?pageId=50108948>
- <https://rm.coe.int/coe-humanrightsapproach-r01-v05-light-final-version/1680a22410>

Hazırlanacak Malzeme ve Basılacaklar

Hayır Temelli Yaklaşım Cümleleri

Açlık çekenlere yardım etmek için yerel bir gıda bankasına yiyecek bağışlamak.
Ciddi hastalığı olan bir çocuğa tıbbi tedavi sağlamak için bağış toplama kampanyasına katkıda bulunmak.
Sokaktaki bir dilenciye acil ihtiyaçları konusunda yardım etmek için para vermek.
Evsizlere yemek servisi yapmak için aşevinde gönüllü olarak çalışmak.
Evsizlere ücretsiz saç kesimi sağlamak.
Kullanılmış ev eşyalarını hayır amaçlı bir ikinci el mağazasına bağışlamak.
Gelişmekte olan bir ülkedeki bir çocuğa temel ihtiyaçlarını karşılamak için sponsorluk yapmak.
Belirli bir amaç veya organizasyon için para toplamak amacıyla bir yardım kampanyası düzenlemek.
Yerel bir kar amacı gütmeyen kuruluş için fon toplamak için bir yardım kermesine katılmak.
Ekonomik açıdan dezavantajlı öğrencilere ücretsiz özel ders imkanı sunmak.
Afet yardımı çabalarını desteklemek için hayır amaçlı bir fırın satışına ev sahipliği yapmak.
Tıbbi acil durumlarda insanlara yardım etmek için kan bankasına kan bağışlamak.
Yardım kampanyası aracılığıyla yoksul ailelere tatil hediyeleri sağlamak.
Maddi sıkıntı yaşayan bir aileye yardım etmek için kitlesel fonlama kampanyasını desteklemek.

İhtiyaç Temelli Yaklaşım Cümleleri

Düşük gelirli öğrencilerin yüksek öğrenime devam etmelerini desteklemek için bir burs programı oluşturmak.

Güvenli ve istikrarlı bir konut sağlamakta zorlanan bireyler ve aileler için sübvansiyonlu bir konut programı oluşturmak.

Yetersiz hizmet alan topluluklarda ücretsiz veya düşük maliyetli sağlık klinikleri sağlamak.

İşsiz bireylere işe yerleştirme ve mesleki eğitim programları sunmak.

Ekonomik açıdan dezavantajlı mahallelerdeki öğrencilere ücretsiz okul malzemeleri dağıtmak

Mali gücü olmayan dezavantajlı kişilere ücretsiz hukuki yardım sunan bir programın uygulanması.

Düşük gelirli bir bölgede gıda güvensizliğini gidermek için bir “topluluk bahçesi projesi” başlatmak.

Risk altındaki gençlere akademik yardım ve mentorluk sunan okul sonrası programları desteklemek.

Bireylerin mali durumlarını etkili bir şekilde yönetmelerini sağlamak için finansal okuryazarlık atölyeleri sunmak.

Düşük gelirli vatandaşlara ücretsiz veya indirimli toplu taşıma imkanı sağlamak.

Aile içi şiddet mağdurları için barınma evleri ve destek hizmetleri oluşturmak.

Sınırlı kaynaklara sahip bireylere ücretsiz gözlük ve görme bakımı sağlamaya yönelik bir program oluşturmak.

Dışlanmış topluluklar için iş fuarları düzenlemek ve istihdam kaynakları yaratmak.

İhtiyaç duyanlara danışmanlık ve akıl sağlığı desteği sunan toplum merkezleri kurmak.

Madde bağımlılığıyla mücadele edenlere bağımlılıktan kurtulma programları ve rehabilitasyon hizmetleri sunmak.

Hak Temelli Yaklaşım Cümleleri

Eşit işe eşit ücret ve adil çalışma uygulamalarının yaygınlaşması için işveren örgütleriyle toplantılar düzenlemek.

Engelli çocukların eğitime erişimi ve iyi bir eğitim alması için politika önerileri geliştirmek.

Ücretsiz ve erişilebilir sağlık hizmetlerini talep eden ülke çapında bir kampanya düzenlemek.

Hükümetin Paris Antlaşmasını imzalamasına yönelik imza kampanyası düzenlemek.

Medya ortamının kısıtlı olduğu ülkelerde ifade ve basın özgürlüğünün savunulmasına yönelik dava edilen gazetecilerin davalarını izlemek ve raporlamak.

Mültecilerin ve sığınmacıların haklarını savunmak için baroyla birlikte adli yardım masası oluşturmak.

Mevsimlik tarımda çalışan çocuk işçilerin okula dönüşünün nasıl sağlanacağına dair sosyal hizmet dairesine eğitim vermek.

Yeterli konut hakkını sağlamak için uygun fiyatlı konut politikaları için kampanya yapmak.

Kadınların nafaka hakkını savunmak için milletvekillerine lobi faaliyetleri düzenlemek.

Onur yürüyüşü düzenleyen komitenin içinde yer almak.

Kamu binalarına engelli rampası yapılması için özel sektör ile kamuyu yan yana getirecek toplantılar düzenlemek.

Modül/ 3 Atölye

Örgüt içinde
Hak Temelli Yaklaşım
Nasıl Ana Akımlaştırılır?

Modül/ Atölye 3

Örgüt içinde Hak Temelli Yaklaşım Nasıl Ana Akımlaştırılır?

	Başlık	Örgüt içinde HTY nasıl ana akımlaştırılır?
	Süre / Eğitmen Sayısı	120 dakika – 2 eğitmen
	Öğrenme Hedefleri	■ Ana akımlaştırma kavramı hakkında bilgi edinilmesi ■ Hak temelli ana akımlaştırma kontrol listesi bilgisinin edinilmesi ■ Hak temelli yaklaşımı örgüt çalışmalarına aktarabilme becerisinin edinilmesi ■ HTY'nin örgüt içindeki etkileri ve faydaları hakkında farkındalığın artması, ■ HTY yaklaşımının örgüt içinde benimsenmesi
	Grup Büüklüğü	8-20 arası
	Malzeme ve Materyal Eğitim Alanı	■ HTY'nin ana akımlaştırılmasına dair kontrol listesi, Kalem A4 kağıt, Tahta kalemleri, Şiir ve görev kağıtları
	Hazırlık	■ Her bir katılımcı için ana akımlaştırma anlatımında kullanılan şiirin basılması ■ Her bir katılımcı için ana akımlaştırma kontrol listesi
	Referanslar	Sivil Alan Hak Temelli Yaklaşımın Ana Akımlaştırılması Kılavuzu

Modül/ Atölye 3 | Program Akışı

 Süre	“Hak Temelli Yaklaşım Nedir?” Modülü Zaman Planı
10-15 dk.	Açılış ve Tanışma
30-40 dk.	Ana Akımlaştırma Nedir? (Büyülü Dünya)
60 dk.	Hak Temelli Yaklaşımın Ana Akımlaştırılması için Kontrol Listesi
10 dk.	Değerlendirme ve Kapanış

Açılış ve Tanışma

Atölye açılışında katılımcıları selamladıktan hemen sonra, atölyenin gerçekleştirilme amacını ve programın içeriğini kısaca paylaşın.

Takip eden adımda, katılımcılarla kısa bir tanışma uygulamasına geçin. Kısaca kendilerini tanıtmalarını ve geldikleri ya da ilişkide oldukları örgütü bir iki cümle ile tanıtmalarını isteyin. Eğer önceki atölyelerin katılımcıları ile devam eden bir eğitim içindeyseniz tanışma adımını zaten gerçekleştirdiğiniz için bir sonraki oturuma geçebilirsiniz.

Ana Akımlaştırma Nedir: Büyülü Dünya

Bu uygulama ana akımlaştırmanın ne olduğuna dair bir tartışma ve bilgi girdisi için bir deneyim yaratmak için tasarlandı.

Her bir katılımcıya bölümün sonunda bulacağınız Büyülü Dünya şiirinden birer adet dağıtarak ufak bir egzersiz yapacağınızı söyleyin. Bu esnada katılımcıların her birine farklı birer içerik dağıtıldığı hissiyatını yaratmak için, katılımcılara sadece kendilerinin görebileceği şekilde dağıtılan kağıtta yazanları içlerinden, sessizce ve iyice okumalarını söyleyin.

Katılımcılar şiiri okuduktan sonra yine sadece kendilerinin görebilecekleri bir şekilde, yine bölüm sonunda yer alan ve önceden basıp hazır ettiğiniz görev kağıtlarını birer adet olacak şekilde katılımcılara dağıtın. Görüleceği üzere 8 farklı görevden oluşan bir liste hazırlanmış durumda. Katılımcı sayısı 8'den fazla ise bazı görevler birden fazla basılmalı ve dağıtılmış olmalı. Mükerrer görevlerin uygulama açısından bir sakıncası olmadığından emin olun. Eğer sorun yaratacağını düşünüyorsanız, yaratıcılığınızı kullanarak görevleri çeşitlendirebilirsiniz. Katılımcı sayısı 16'dan çok ise bu uygulamayı ikili gruplar halinde de gerçekleştirebilirsiniz.

Görevleri ve şiiri okuduktan sonra katılımcılardan ellerinde yazılı olan şiiri görevlerini de dikkate alarak yüksek sesle tüm gruba okumalarını isteyin. Her bir katılımcı şiiri okuduktan sonra, grupta büyük çemberde bir tartışma yürütün, **bunun için şu soruları sırasıyla kullanabilirsiniz:**

Şiiri beğendiniz mi?

Farklı bir şiir okuyan var mıydı?
Şiirler neden farklı okundu?

Birbirinizin görev kağıtlarında neler yazdığını düşünüyorsunuz?

Bu uygulamayı neyi deneyimlemek için yapmış olabiliriz?

Daha sonra tüm katılımcılardan kendilerinin görev kağıtlarında neler yazdıklarını tüm grupla paylaşmalarını isteyin. Ardından egzersizi de düşünerek ana akımlaştırma tartışması başlatın, katılımcılarla birlikte “sizce ana akımlaştırma nedir?” sorusu ile ufak bir beyin fırtınası yapın. Katılımcılardan gelen yorumları bir poster kağıdına yazın ve ardından ana akımlaştırma nedir tanımı ve bilgi girdisini Sivil Alan Hak Temelli Yaklaşımın Ana Akımlaştırılması Kılavuzu’ndan da yola çıkarak katılımcılarla paylaşın.

Bilgi Notu

Ana akımlaştırma bir şeyin olağan sayılmaya başlaması sürecidir.

a.

STÖ'ler (Sivil Toplum Örgütleri) ve insan hakları konuları bağlamında ana akımlaştırma, insan haklarını ayrı veya uzmanlaşmış bir faaliyet alanı olarak ele almak yerine, insan hakları ilkelerinin, standartlarının ve perspektiflerinin bir örgütün çalışmasının tüm yönlerine entegre edilmesi anlamına gelir.

b.

Yaygınlaştırmanın amacı, insan haklarını, bir kuruluşun misyonunun, stratejilerinin, politikalarının ve günlük operasyonlarının temel ve asli bir parçası haline getirmektir.

c.

Özetle, insan haklarının STÖ'lerde yaygınlaştırılması, insan hakları hususlarının örgütün çalışmalarının dokusuna yerleştirilmesi anlamına gelir. Bu, izole edilmiş ya da uzmanlaşmış bir işlev değil; örgütün faaliyetlerinin her alanında insan haklarına saygı gösterilmesini, korunmasını ve yerine getirilmesini sağlamak için bütünsel bir yaklaşımdır.

Hak Temelli Yaklaşımın Ana Akımlaştırılması için Kontrol Listesi

Vermenizi önerdiğimiz bir aranın ardından katılımcılarla birlikte kendi örgütlerine yönelik olarak bir çalışma yapacağınızdan ve bunun için Sivil Alan Hak Temelli Yaklaşımın Ana Akımlaştırılması Kılavuzu'ndaki önlemleri kullanacağınızdan bahsedin.

Hak temelli çalışmaların ana akımlaştırılması önlemlerini (Kılavuzda 8 temel önlem mevcut) Kılavuz'da bulabilirsiniz. Hak temelli yaklaşımın ana akımlaştırılması için takip edilmesi gereken adımları kısa ve özet şeklinde katılımcılarla paylaşın. Önlemleri bir projeksiyon ya da basılı materyal ile paylaşarak katılımcıların anlatımınızı takip etmelerini kolaylaştırın.

Katılımcılardan, önceden çıktısını almış olduğunuz hak temelli yaklaşımın ana akımlaştırılmasına yönelik kontrol listesini bireysel olarak kendi örgütlerini değerlendirmek için doldurmalarını isteyin. Kontrol listesinin kişi olarak katılımcılar değil örgüt adına doldurulması, dolayısıyla farklı örgütlerden gelen katılımcıların bu uygulamayı ayrı ayrı yapmaları beklenir. Eğer aynı örgütten gelen birden fazla katılımcı varsa o katılımcıları bir grup haline getirin ve birlikte çalışmalarını isteyin. Bununla birlikte eğer tüm katılımcılar aynı örgütten katılım sağlıyorsa, katılımcılardan üç kişiyi geçmeyecek şekilde küçük gruplarda çalışmalarını isteyin.

Eğitmene Not

Ana akımlaştırma kontrol listesi içinde, katılımcıların tanışık olmadığı ya da anlamından emin olmadıkları kavramlar olabilir. Kontrol listesini dağıttığınızda, katılımcılara “emin olmadıkları durumlarda metin içinde geçen kavramları” açıklayabileceğinizi söyleyebilirsiniz.

Örneğin “strateji belgesi” kavramına tanındık olmayabilirler. Bu durumda, ilgili kavramın neleri kapsadığını kısaca belirtmek uygulamanın yapılabilmesi ve öğrenmenin gerçekleşmesi için önemli ve gerekli olabilir.

Tüm katılımcılar örgütünü düşünerek kontrol listesini doldurduktan sonra katılımcıları en fazla 5 kişi olacak şekilde 3-5 küçük gruba ayırın. Gruplarda kontrol listesinden çıkan sonuçlara yönelik olarak “hangi başlıklarda gelişmeleri gerektiğini ve hangi başlıklarda iyi çalıştıklarını” birbirleri ile paylaşmalarını isteyin.

Daha sonra tüm grupları büyük çemberde toplayarak bireysel ve grup çalışmalarında gerçekleşen tartışmaları ve paylaşımları aktarmalarını isteyin.

Eğitmene Not

Katılımcılar, kontrol listesi üzerinde çalışırken, bazı alanların (başlıkların) nasıl ve neden ilişkili olduğunu anlamamış, kuramamış olabilirler.

Örneğin veri toplama ya da araştırma yapma ile ana akımlaştırma arasındaki ilişki açık olmayabilir. Benzer bir konu ortaya çıktığı durumda, eğitmenlerin HTY Kılavuzu’ndan da faydalanarak örnekler vermeleri ve aradaki ilişkileri açıklamaları önemli ve gerekli olacaktır.

Paylaşımın ardından bir toparlama yapın. Bu toparlama esnasında, hak temelli yaklaşımı ana akımlaştırmanın önemini ve süreç için yapılması gerekenleri özet olarak tekrarlayın.

Bu bir paylaşım oturumu olarak düşünölmeli, doğru veya eksik/yanlıştan ziyade şu anda örgütlerle HTY ana akımlaştırması için bir fotoğraf çekmeye çalıştığınızı, bu önlemleri düşünerek, tartışarak örgüt içinde bir araya gelerek bir aksiyon planı çıkartmanın iyi olacağını paylaşın ve oturumu, günü kapatın.

Atölye Kapanış

Atölyenin son aşamasında, “bundan sonrası” başlığı altında gelecekte yapılabileceklerle ilişkin paylaşımlar yapabilirsiniz. “Bundan sonrası” başlığında, eğitime ve HTY yaklaşımına özel gelecek faaliyetleri (veya planlanan faaliyetleri) paylaşabilirsiniz. Ayrıca, katılımcıların HTY yaklaşımına ilişkin geliştirmek istedikleri olası konuları başlık olarak alabilir ve diğer katılımcılar ile de paylaşımlarına (ve gelecekte işbirliği yapma potansiyeline) olanak sağlamış olursunuz.

Son olarak, katılımcılardan içeriğe ve sürece ilişkin kısa bir değerlendirme almak, ileride düzenleyeceğiniz atölyeler için katkı sunabilir. Ayrıca diğer eğitmenlerle paylaşp hem yöntem hem de içerik olarak süreci geliştirebilirsiniz.

Eğer bu atölye 1,5 günlük eğitimin son parçası ise 1,5 güne yönelik bir değerlendirme oturumu yapmak iyi olacaktır.

Eğitmene Not

Hak temelli yaklaşımı yaygınlaştırmanın, örgütün her düzeyinde kararlılık gerektiren, devam eden bir süreç olduğunu paylaşın. Bu süreç olabildiğince örgütün kültürünün ve operasyonlarının doğal bir parçası haline gelip, günlük karar ve eylemlere yansıdığında verimli bir noktaya gelecektir. Bu sürecin hemen, kolay ve sorunsuz olamayacağı konusunda katılımcılarınızı uyarın/hazırlayın.

Örgütün HTY'yi ana akımlaştırması anında değişimin gerçekleş(e)mediği bir süreç olabilir. Ana akımlaştırma, değişimle ilgili örgüt içi uzlaşmanın sağlanmasını gerektiren; dolayısıyla, örgüt içindeki farklı öznelerin birlikte tartıştığı, karar verdiği ve uzlaşmaya vardığı bir süreçtir. Dahası, yukarıda belirtilen her konuda uzlaşmaya varmak zor olabilir ya da süre alabilir.

Kimi durumlarda, öznelerin ilkesel olarak uzlaşma konusunda çekinceleri olabilir ama böyle bir süreç yürütmek için örgütün kaynakları yetersiz olabilir.

Referanslar

Sivil Alan Hak Temelli Yaklaşımın Ana Akımlaştırılması Kılavuzu

- <https://civicspace.eu/wp-content/uploads/2022/07/Hak-Temelli-Yaklasim-A-na-Akimlastirilmesi-Kilavuzu-1.pdf>

Hazırlanacak Malzeme ve Basılacaklar

Büyülü Dünya

Gökyüzünde yıldızlar ışıldar,
Rüzgar saçlarımda dans eder,
Deniz kumlarına sevgiyle vurur,
Gecenin sessizliğinde kaybolurum,
Gözlerin, yüreğimde en güzel şarkı,
Aşkın büyülü dünyasında yanarım.

Büyülü Dünya Görevleri

Sadece sesli harfle başlayan kelimeleri oku.
Sadece sessiz harfle başlayan kelimeleri oku
Sadece sesli harfle biten kelimeleri oku.
Sadece sessiz harfle başlayan kelimeleri oku.
Kelimelerinde Türkçe karakter varsa o kelimeyi okuma.
Her dizenin son kelimesini oku
Bütün Z'leri S olarak oku
Bütün A'ları E olarak oku.

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmiştir